

Kitsch-ul lingvistic

Autor: A. Havric

« Toute époque de désagrégation des valeurs fut en même temps une époque de kitsch. »

Hermann Broch *Création littéraire et connaissance*

Acest articol tratează problema unui fenomen atât de răspândit astăzi în societate : kitsch-ul, care s-a generalizat ca maladie în toate domeniile vieții, inclusiv în lingvistică.

Un fenomen de o însemnătate deosebită pentru universul în care trăim este apariția (în a doua jumătate a secolului al XIX-lea) și răspândirea masivă (o dată cu extinderea noilor mijloace de comunicare) a culturii de consum, prin care definim produsele subculturale, asociate loisir-ului, destinate divertismentului și satisfacției imediate, integrate într-un sistem comercial atotcuprinzător. Industria culturii de consum a proliferat mai ales în artele spectacolului, unde adevărate genuri (teatrul boulevardier, filme de aventuri, cele melodramatice, apoi genul thriller și horror, o bună parte a emisiunilor de televiziune, etc).

Consumatorul acestui tip de subkultură se recrutează din zone sociale și profesionale diverse, având centrul de greutate în sfera omului mediu, cu o educație culturală precară, lipsit de discernământ critic, sedus de versiunile idilice, captiv în mitologiile difuzate de mass media. Consumatorul acestor produse kitsch nu poate fi conștient de discrepanța dintre imaginea lui asupra lumii și datele reale ale lumii în care trăiește efectiv. El se exilează în trăiri fictive și artificiale, refuză experiențele și datele care îi pot contrazice imaginea standard pe care și-a format-o, astfel devenind o victimă facilă a strategiilor de manipulare [1]. Înainte ca sistemul mediatic să își etaleze forța de penetrație socială și capacitatea de a modifica formele de expresie artistică, precum și formele corespunzătoare de receptare, teoreticienii au

vorbit de fenomenul kitsch, care se generaliza ca maladie pe o mare suprafață a culturii.

Kitschul este un termen internațional, acceptat în mod convențional, pentru a desemna o specie de creații simile-estetice, inferioare, pseudoartistice, caracterizate prin următoarele atribute principale:

- subordonarea și deturnarea funcției estetice față de exigențe adiacente (de obicei comerciale, de divertisment);
- accesibilitatea directă a mesajului (semnificații univoce, simpliste, concepție reduționistă, convențională, oricând colorată afectiv și încercând să atenueze conflictul dintre real și ideal). Este în acord cu transparența și caracterul direct, elementar al limbajului folosit (atenuarea funcției simbolice, transfigurarea rudimentară a stărilor, absența originalității, expresia ilustrativă, standardizată.)

În opinia lui Radu Cezar, care a studiat acest fenomen, kitschul este rezultatul unui ”șoc cultural”. El deosebește patru tipuri de coduri care interacționează:

- sistemul codurilor ideologice, care privește interesele sociale, reprezentările asupra lumii, semnificația noțiunilor de bine și rău;
- sistemul codurilor modului de trai, care se referă la tradiții, experiența acumulată, deprinderi, practici, stiluri de viață;
- sistemul codurilor cognitive, care se referă la experiență de cunoaștere și la tipurile de limbaje în care este sedimentată această cunoaștere;
- sistemul codurilor estetice, care privesc formele de expresie artistică folosite de comunități [2].

După cum afirmă Herman Istvan, capacitatea de asimilare a subiectelor din cultura tradițională este insuficientă pentru a decodifica și recepta în profunzime codurile culturii moderne, atunci se produc alterări ale mesajelor în așa fel încât ele să devină asimilabile. Imposibilitatea de a decodifica adecvat și de a recepta adecvat aceste mesaje duce la tendința de traducere a codurile

slabe (estetice) în cele tari (cognitive sau ideologice), de a traduce conotația în denotație, de a aplica primele trei coduri la codurile estetice, producându-se astfel de substituiri și reduții masive. Acest lucru explică că fenomenul kitsch-ului este dominat de "logica reductivă" [3].

În continuare ne vom referi la domeniul lingvisticii, acest subiect nu este studiat și analizat suficient în literatura de specialitate. În limbă, kitsch-ul apare în forma unui limbaj involuntar, care nu este decât un eufemism pentru a desemna orice absurditate, aproximație sau bizarerie a studenților, părinților, cât și a profesorilor. El este rostit sau scris fără sens, precizie și mare logică. Oameni din politică nu fac excepție. Noi am constatat că kitsch-ul în limbă este prezent sub forma perlelor studenților, elevilor și profesorilor, politicienilor. Aceste perle au un autor, un text /context și sunt purtătoare de o valoare conotativă/ expresivă sau emoțională. Perlele studenților cât și a elevilor au termenii lor și diferă de cele pe care stilistica lingvistică și literatura le utilizează. Foarte puține dintre ele sunt fixate și definite în dicționare enciclopedice și academice. Pragmatica comunicării este cu mult mai avansată decât domeniile lingvisticii.

Prin urmare, vom prezenta existența kitsch-lui în limbă, recunoscută ca absurditate și creație asemantă prin-o serie de exemple plauzibile :

- *Un dictionnaire est un livre compliqué parce qu'il faut deux mains pour le porter.*
- *La poésie est ennuyeuse parce qu'on est obligé de l'apprendre par cœur ;*
- *Châteaubriant a écrit ses Mémoires dans sa tombe... ;*
- *Le passé composé est une langue étrangère qu'on n'apprend même plus à l'école...*

Perlele profesorilor și a părinților și ele sunt rezultatul erorilor de logică, greșelilor sintactice și morfologice :

- *Vous comprendrez, Madame, que je ne peux accepter de votre fils non seulement dormir pendant mes cours, mais tolérer en plus qu'il accompagne cette activité de ronflements sonores ;*
- *Votre fils prétend avoir juste copié « un peu » sur son voisin ... Son voisin s'appelle donc Victor Hugo et s'est fait plagier 4 pages entières par votre fils !*
- *Malgré toutes ses absences prolongées, il n'a pas manqué un seul cours ... ;*
- *Surpris à deux heures du matin dans l'établissement, l'élève a prétendu faire des heures supplémentaires ;*
- *Les cours d'anglais auront lieu désormais en allemand.*

În limba română limbajul asemantic al elevilor este pe larg comentat, mai ales după examenul de BAC, pentru disciplina de limbă și literatură. În fiecare an iunie-iulie, după examen, profesorii, ziariștii și oficialii din Ministerul Educației publice la rubrica *Perlele Bacalaureatului* o listă de paralogisme, naivități care sunt rezultatul ignoranței nu doar filologice. De la început ele provoacă râsul, apoi vine decepția...

- *Numai prin muncă omul devine un bun socialist;*
- *Băiatul este bătut de brumă ;*
- *Un prieten bun e ca un pulover confundabil, greu de găsit, dar mereu lângă inima ta ;*
- *Mulți au fost și mulți vor fi în căutarea unui ideal ce trăiește în femeie ;*
- *Încă G. Vieru menționa faptul că bărbatul moale este frământat de muiere ca aluatul. La fel și personajele memorabile pe care doresc să le fac o descriere.*

Autorii acestor expresii involuntare creează un concept de anti – limbă, care nu este altceva decât ignoranță, alterare a limbii și kitsch al limbajului. Probabil o cunoaștere mediocră a limbii, precum și insuficiența de lecturi autentice duc la apariția acestui fenomen în limbă. Din păcate, kitsch-ul lingvistic este „pârâciosul” care devoalează de cele mai multe ori impostura intelectuală și chiar socială a unora. O necesitate primordială ar fi

corectarea lingvistică, încadrarea în normele semantice și cele ale securității lingvistice.

O funcție fundamentală a kitsch-ului este cea pedagogică sau educativă. Ca să ajungi la ”bunul gust”, cea mai simplă cale este să treci prin ”prostul gust”, printr-un proces de epurări succesive, adică prin urcarea unei piramide a calității [4].

În concluzie putem spune că kitsch-ul este un virus la nivel global, un amestec de autenticitate și neautenticitate, valoare și nonvaloare, lipsit de sens și specific unei categorii de consumatori. Pentru combaterea kitsch-ului, societatea contemporană nu a găsit încă un remediu sigur și o strategie educațională eficientă, deși lucrările de analiză critică a acestui fenomen sunt remarcabile, dezvăluind consecințele culturii de consum asupra personalității umane, și asupra tinerilor, în particular.

Bibliografie:

1. Moles A. *Psihologia kitsch-ului*. București, Editura Meridiane, 1980.
2. Radu C., *Artă și convenție*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1989.
3. Istvan H., *Kitsch ca fenomen al pseudo-artei*, București, Editura Politică, 1977.
4. Frigioiu N., *Industria culturală și cultură de masă*, București, Editura Politică, 1989.
5. Broch H., *Quelques remarques à propo du kitsch*. Paris: Ed. Allia 2001, p.30.
6. Baligand R., Raymond A., *Queneau artisan du langage.// Le Français dans Le Monde*. Paris: oct.-nov. 1971, N84, pp. 6-15.